

Herinneringen aan mijn onzichtbaarheid

Rebecca Solnit

Herinneringen
aan mijn
onzichtbaarheid

Uit het Engels vertaald door Lette Vos

Uitgeverij Podium
Amsterdam

Inhoud

Spiegelpaleis	7
Misthoorns en gospel	25
(Over)leven in oorlogstijd	51
De grote verdwijntruc	85
Rustig op straat lopen	113
In de marge	151
Graven in het puin	181
Hoorbaarheid, geloofwaardigheid, gewicht	221
Epiloog: Levenslijn	275
<i>Woord van dank</i>	283

Spiegelpaleis

1

Lang geleden keek ik op een dag naar mezelf in een passpiegel en zag mijn spiegelbeeld donkerder en waziger worden en vervolgens achteruitdeinzen, niet in de zin dat ik me er mentaal voor afsloot maar alsof ik daadwerkelijk van de aardbol wegdreef. Ik zocht houvast aan de deuropening in het halletje tegenover de spiegel, maar toch zakte ik als een plumpudding in elkaar. Mijn spiegelbeeld loste op in het niets, alsof ik maar een schim was die ik zelf niet eens meer kon zien.

Ik viel in die tijd wel vaker flauw en was geregeld duizelig, maar die keer bleef me bij omdat het niet zozeer was dat de wereld uit mijn bewustzijn leek te verdwijnen, maar ik uit de wereld. Ik was zowel degene die verdween als de spiegelfiguur die van een afstandje toekeek, allebei en geen van beiden tegelijk. In die tijd probeerde ik voortdurend zichtbaar en onzichtbaar te worden, mezelf te beschermen en mezelf te zijn, maar die verschillende doelstellingen stonden elkaar dikwijls in de weg. Dus ik keek naar mezelf in de hoop dat mijn spiegelbeeld me zou vertellen wie ik kon worden, of ik goed genoeg was en of alles wat anderen over me zeiden waar was.

Als jonge vrouw ga je voortdurend in talloze verschillen-

de vormen de confrontatie aan met je eigen vernietiging of je rent ervoor weg, voor het besef dat het kan gebeuren, óf allebei tegelijk, dwars door elkaar heen. ‘De dood van een mooie vrouw is ontegenzeggelijk het meest poëtische onderwerp ter wereld,’ schreef Edgar Allan Poe, die daarbij waarschijnlijk geen rekening hield met het standpunt van de vrouw die liever blijft leven. Ik deed mijn best om me niet te laten afdoen als het onderwerp van andermans poëzie en me niet van het leven te laten beroven; ik ging op zoek naar mijn eigen stijl en visie, zonder routekaart, zonder wegwijzers, eigenlijk met nauwelijks aanknopingspunten. Die waren er misschien wel, maar ik had ze nog niet gevonden.

Veel – misschien wel alle – jonge vrouwen gaan noodgedwongen op zoek naar een poëtisch discours waarin niet hun eigen nederlaag maar juist hun voortbestaan verheerlijkt wordt, soms ook naar een eigen stem om daarvoor te kunnen pleiten en in ieder geval naar een manier om het hoofd boven water te houden binnen een heersende moraal die ervan smult als je onderuitgaat of weggevaagd wordt. In mijn jonge jaren verliep dit bij mij niet bepaald gladjes, maar ik stortte me er met volle overgave in.

Ik wist vaak niet precies waaróm ik in opstand kwam, of waartegen, waardoor mijn weerwoord vaag, onsamenvattend en wispelturig kon zijn. Als ik nu om me heen kijk en jonge vrouwen dezelfde strijd zie leveren als ik vroeger, brengt dat al die jaren terug waarin ik weigerde me over te geven, of me wel móést overgeven, zoals iemand die wegzakt in drijfzand, maar toch bleef spartelen om los te komen. Ik vocht niet alleen letterlijk voor mijn leven, al was dat soms pittig genoeg, maar ook voor een leven met rechten, zoals het recht op participatie, waardigheid, een stem. Het ging dus niet zomaar om in leven blijven,

maar om een volwaardig leven bemachtigen.

Regisseur, schrijver en acteur Brit Marling schreef laatst: 'Een van de redenen waarom je in die kamer op die stoel blijft zitten terwijl je lastiggevallen of misbruikt wordt door een man met macht is dat je als vrouw zelden een andere afloop meekrijgt. In de boeken die je hebt gelezen, de films die je hebt gezien, de verhalen die je al sinds je geboorte zijn verteld loopt het voor vrouwen maar al te vaak noodlottig af.'

De spiegel waarin ik mezelf zag verdwijnen stond in het appartement waarin ik een kwarteeuw woonde, vanaf de laatste paar maanden van mijn tienerjaren. Gedurende mijn eerste jaren daar vocht ik een paar van mijn heftigste veldslagen uit; soms won ik, soms hield ik er littekens aan over die ik nog altijd met me meedraag, vaak was het dusdanig bepalend voor mijn leven dat ik niet kan zeggen dat ik wou dat het allemaal anders was gelopen, want dan was ik nu heel iemand anders geweest, en die vrouw bestaat niet. Ik besta. Maar ik wil wél dat de jonge vrouwen die na mij komen een deel van die hindernissen van vroeger kunnen overslaan, en in mijn werk heb ik diverse keren geprobeerd dat te bereiken door die hindernissen op zijn minst te benoemen.